viel en zij zelven gedekt stonden achter schut en boom". De „Groningers" hebben van de mogelijkheden die dit reglement bood, gebruik gemaakt om de macht in de kerk aan zich te trekken. Er is sprake van een samenzwering, of zoals Kuyper het noemt, van een „Groninger conspiratie". „Dankzij een kiesstelsel dat in tirannieke partijdigheid ter wereld niets voor onze politieke kieswet onder doet, (had) de Groninger coalitie slechts te durven om alvermogend te heerschen, en mits aan de consciëntie (geweten) het zwijgen werd opgelegd en het „macht boven recht" van goede gading werd verklaard, naar hartelust den baas te kon spelen in deze ongelukkige kerk".

Oppositie

Concreet is de situatie zo, dat van de zes kerkelijke hoogleraren er vier van de Groninger richting zijn; twee zijn niet-Groningers en de gereformeerde (ook wel: orthodoxe of confessionele) richting komt in het verhaal niet voor. Kuyper wil wel kwijt, dat wanneer hij het in de kerk voor het zeggen had gehad, hij allemaal gereformeerden zou hebben benoemd. Want gereformeerden zijn „exclusivistisch". „De benoeming van een modern of Groningsch kerkelijk hoogleraar ware voor een orthodoxe synode eenvoudig een ongerijmdheid geweest". Maar van de „Groninger apostelen van het „pondspondsgewijs", de geboren lofredenaars der verdraagzaamheid, de mannen die zich inbeelden als de vredemakers van nature tussen de heetgebakerde modernen en de schichtige Gereformeerden in te staan" had men mogen verwachten, dat ze de te vergeven leerstoelen netjes hadden verdeeld.
Nu dat niet is gebeurd, zitten de gereformeerden in de oppositie en, schrijft Kuyper: „Niet ongaarne". „In die oppositie kan het ijzer gestaald, de kracht geoefend worden en loopt de saâmgroeiing van wat saâm hoort geregelder af". De vraag die tussen oktober en december 1878 in de Heraut aan de orde is, betreft de positie van de ethisch-irenische groep. Horen die bij de gereformeerde richting (ze noemen zich zelf zowel orthodox als gereformeerd) of neigen ze naar de Groningers? De lezers van De Heraut behoeven niet lang op antwoord te wachten. Op 3 november geeft Kuyper puntsgewijs de verschillen aan tussen de VU-vereniging-in-aanbouw („het Gereformeerde comité", noemt hij haar) en de plannen van de ethisch-irenische predikanten die ijveren voor een eigen leerstoel in Utrecht.

Twee comité's

„Inzake het theologisch onderwijs staan we er nu zóó aan toe, dat
1. *het Gereformeerde comité* zijn werkzaamheden nu acht *maanden* geleden begon en wel
a. nadat van dezen kant steeds tegen de aanstelling van hoogleraars voor de kerke Christi door een ongeloovige Regeering geijverd was.
b. na jaren lang voor het denkbeeld van een vrije universiteit gestreden te hebben.
c. in de overtuiging dat er in de theologische studie *eenheid van beginsel* moet huizen.
d. met den toeleg om die studie in universitairen bodem te doen wortelen en e. op voorwerpelijk (objectief) Gereformeerden grondslag
En dat 2. het *Irenische Comité* zijn werkzaamheden eerst voor nu acht *dagen* begon en wel
a. in het leven trad, niettegenstaande men kennis droeg van het bestaan van het eerstgenoemde en wist dat dit reeds maanden werkte en reeds gelden saâmbracht.
b. gevormd werd door mannen, die eerst jaren achtereen er het hunne toe bijdroegen, om den ellendigen toestand in het leven te roepen, waartegen ze thans in verzet komen; met name door hun ijveren bij de Tweede Kamer voor Staatstheologie;
door hun steunen van de synode;
door hun ijveren voor „onvrije" studie.
c. alle éénheid van beginsel bij de theologische studie voor overbodig verklaart
d. in zijn universitair mozaiek althans één Groningsch hoogleraar zelfs te Utrecht meêrekent, en de ethische, zelfs de jongere school (...) juist door tegenover hem geen ander hoogleraar te stellen, nu als voldoende Gereformeerd ijkt en waarmerkt.
en e. zijn werkzaamheid plaatst op een basis, waarin „alle kleuren dooreen spelen", maar juist het „kleur bekennen" ontbreekt.
Uit welk een en ander tevens blijkt, dat het metterdaad dit tweede Comité is dat oppositie komt maken tegen het lang vooruit gevormde en hun bekende eerste plan; natuurlijk niet om de *personen,* maar om het *beginsel.*
Nu, dit is natuurlijk volkomen geoorloofd, maar het is toch goed dat men het weet. Om des beginsels wille komt men tegen het denkbeeld om een in hart en nieren Gereformeerde school te stichten in verzet".

Duf en muf

Het is duidelijk dat, wat Kuyper betreft, de ethisch-irenische richting niets te maken mag hebben met de te stichten gereformeerde universiteit en dat de wegen tussen orthodoxen en gematigd orthodoxen, die al uiteen gingen in 1869 toen het over vrij *lager* onderwijs ging, uiteen zullen blijven gaan nu het over vrij *hoger* onderwijs gaat.
De verschillen hebben niet alleen te maken met „beginselen" te maken. Kuyper ziet ook meer sociologisch getinte verschillen tussen gereformeerden en ethische. Ze lezen verschillende boeken; ethischen vinden dat met de gereformeerden „niet te eggen of te ploegen" valt; ze vinden het gereformeerde leven „duf en muf". Zichzelf beschouwen ze als meer wetenschappelijk, minder stijf dan „deze stugge onverzettelijke lieden, die meest tot de lagere volksklasse behoorden". „Dit maakte", schrijft Kuyper, „dat omgekeerd, deze Gereformeerde levenskringen alles behalve zachtaardig in hun oordeelen over deze „ontwikkelde" en „wetenschappelijke" lieden werden en strak en stijf bleven volhouden, dat men het vei-

GESCH
JUL
Schrijfster van
Met een Inleidend Woord v
»Geschiedenis is een boek, dat aantrekke
een zoo bevoegden kunstkenner, als de H
voor, die den moed hebben wat te zien en
verdwaalde maar hoerschuchtige publieke
den held van het verhaal het geval is, op
het tafereel, waarin ze optreden dan te m
kunst om sommige zielkundige toestanden,
zijn, met fijne maar vaste trekken te teeke
men niet bewegen; en al moet toegegeven
haar soort, onmogelijk of geweigerd is ij
is, draagt zij en dan sporen van ware verb
kunstig. Wij wenschen onze fraaie letteren
dat deze kerstmiscos in haren hof kweeke
»kleu- en kerstbeschouwing aan de zijd d
begaafde pen te mogen ontvangen.
Het Evangelisch Verbond, dat onder
geren wat uitstekends te verwachten, debut
uitvoering van het werk is schoon."
VOLKSU
met Twee Platen
Prijs 6
Gedrukt ter Koninklijke Nederlandsche S

!!! Voor het
RUIME
100,000 KIN
in 35 diver-en, va
LIEDEREN TRAKTATE
Per 100 een soort 65 Ct.
Bij alle Boekhandelaars te bekomen o
Catalogus op franco aanvraag gra

NIEUWE KE
Uitgave van HOVEKER
F. BUNGENER, Kerstmis en Oorlog
F. BUNGENER, Kerstmis onder het k
F. BUNGENER, Kerstmis of het Godsk
F. BUNGENER, Kerstmis of de Vlucht
Allen naar het Fransch
Tweede Druk. In geïllustreerde Om
H. KARSSEN, Het Licht in de Duisterni
Omslag f 0.15, 25 Ex. f 3.—
JOHs. WOERNER, Kerstelingen als v
25 Ex. f 3.—, 100 Ex. f 10.—
G. H. C., De Ster van Extata. Kerstverte
25 Ex. f 2.—
J. H. VAN LINSCHOTEN, De Stiefzo
In geïll. Omslag. Prijs f 0.30, 25
CHRISTOFFELS Oude Orgel. Een verh
Kleurendruk f 0.50.
Twaalf Bijbelsche Tafereelen in Kleure
dagkaarten.
Serie I en III Oud Test
» II en IV Nieuw »
Ter verspreiding in Ldw. van 12 plat
De uitvoerige Catalogus is bij alle
leurwerkage franco en gratis toegezonden.

FABRIKANT EN S
NAAIMAC
No. 121.
Spuistraat,
bij de
Molsteeg.
NAAIMA
ALLE SYSTEME
H.BRÜCK
SPUISTR
Steeds voorradig S
Hand-Naaimachines v
beteringen voorzien.
kers-Machines, Zelfwer
(Feder Motor), Machin
Constructie. Alles met
gratis onderricht.
Reparatiën worden
Gedrukt ter Konin

NEDER
Naamlooze Vennootschap
Lev
Goedgekeurd bij Koninklijk
Kommissarissen: te Amsterdam
P. RAHUSEN, J. K. M. STRINS, H. BIS
NARDI WOLTERBEEK; beiden Amsterd
Rotterdam, Mr. D. POLAK DANIELS te
PENNINCK VAN NIJENHUIS, te 's HAG
Directeur: J. BOS. Adjunct-D
Verzekering bij overlijden. — Verzeker
op een bepaalden dag. — Verzekering
met verzekering bij vroeger overlijden.
kamen. — Spaarkassen.
Inlichtingen zijn te bekomen aan het
gracht over het Amstelveld, Z 433, en bij
DROOGHOUT.
Met aan werking onderhevig